

Metode for vurdering av verneverdi

Råde kommune

Dokumentinformasjon

Oppdragsgiver: Råde Kommune

Tittel på rapport: Metode for vurdering av verneverdi

Oppdragsnavn: Kartlegging av kulturminner, Råde

Oppdragsnummer:

Utarbeidet av: Anette Hansen

Oppdragsleder: Anette Hansen

Tilgjengelighet: Åpen

01	22. apr. 2024	Notat	A.H	H.T
Ver	Dato	Beskrivelse	Utarb. av	KS

Innholdsfortegnelse

1. Metode for vurdering av verneverdi	3
1.1. Vurderingsnivåer	3
1.2. Delverdier	3
1.3. Samlet vurdering av verneverdi for bygninger	7
2. Kilder	9

1. Metode for vurdering av verneverdi

For kulturminneregistreringen i Råde kommune ønsker vi å bruke en anerkjent metodikk i vurderingen av verneverdien av bygg og miljøer. Metoden er utviklet av kulturminneforvalter Jo Sellæg og nedfelt i Buskerud fylkeskommunes veileder fra 2019: «*Digitalt registreringsverktøy for kulturminneregistrering*».

Metodikken består av syv delverdier, med tre til fire tilhørende vurderingsnivåer (varierer noe mellom delverdiene). Metodikken blir tilpasset og lagt inn i vår felt-app «Kulturminneregistrering» i form av en nedtrekksmeny som registrator bruker i felt, for å sette en verdi per enkeltbygg. For miljøene som foreslås gjøres det også en samlet skriftlig vurdering, i tillegg til vurderingen av de enkelte delverdiene.

1.1. Vurderingsnivåer

Bygningenes verdi som kulturminner vurderes ut fra syv forskjellige delverdier. Disse er ikke vektet innbyrdes, men skal hver for seg gi indikasjoner på hvilke forhold ved objektet som er av betydning for den samlede vurderingen som registrator kommer fram til.

Det er viktig å være oppmerksom på at man ikke uten videre kan beregne gjennomsnittet av de enkelte delverdiene for å komme fram til en samlet vurdering av verneverdi.

Vurderingsnivåene som benyttes er:

- > *Svært høy verdi**
- > *Høy verdi*
- > *Middels verdi*
- > *Lav verdi*

** Benyttes ikke ved vurdering av representativitet.*

Prosjektet skal også registrere kulturmiljøer som består av verneverdig bebyggelse.

1.2. Delverdier

Følgende delverdier benyttes for å komme fram til samlet verneverdi:

- > *Aldersverdi*

- > *Autentisitet*
- > *Miljø-/strøksverdi*
- > *Representativitet*
- > *Sjeldenhet (type, utførelse, arkitektur eller bruk)*
- > *Kunstnerisk eller arkitektonisk verdi*
- > *Identitet og/eller symbolverdi*
- > *Historisk og/eller pedagogisk betydning*

Aldersverdi

Objekter som er satt sammen av flere byggetrinn føres opp med alder på det eldste byggetrinnet.

Hvis objektet er flyttet, men gjenreist stort sett slik det sto opprinnelig, brukes opprinnelig alder. Når et tilflyttet objekt er betydelig ombygd ved gjenreisning, eller når det opprinnelige bygget bare utgjør en liten del av dagens hus, dateres huset til gjenreisnings- eller fornyelsestidspunktet.

- > *Svært høy verdi:* Objekter antatt oppført før 1775
- > *Høy:* Objekter oppført 1775 - 1849
- > *Middels:* Objekter oppført 1850-1924
- > *Lav:* Objekter oppført 1925 og senere

Autentisitet

Objekter som i stor grad har bevart opprinnelig hovedform, som har beholdt opprinnelige eller tidlige bygningsdeler og der detaljer er autentiske.

Kriteriet får økende betydning med høyere alder på objektet. Kravet som settes til autentisiteten er størst for yngre objekter og settes noe lavere for objekter med høy alder. Hvis vurderingen av autentisitet tar utgangspunkt i en ombygging, må den nye fasaden ha verneverdi i seg selv for å kunne bli betraktet som autentisk.

- > *Svært høy verdi:* Objektet fremstår slik det ble oppført, eller slik det ble bygd om på et tidlig tidspunkt. De aller fleste bygningsdeler og detaljer er originale.
- > *Høy verdi:* Objektet fremstår i hovedtrekk slik det ble oppført, eller slik det ble bygd om på et tidlig tidspunkt. En god del bygningsdeler og detaljer er originale. Objektet kan likevel ha fått senere endringer i form av tilbygg eller nyere bygningsdeler som i utførelse og form slutter opp om objektets karakter. Objektet

kan også ha fått nye vinduer, men det forutsettes at vindusåpningen/plasseringen i veggen er opprinnelig, og at nytt vindu har tilnærmet samme inndeling i fag og sprosser som opprinnelig (selv om de tekniske løsningene ikke er identiske på detaljnivå).

- > *Middels verdi:* Objektets hovedkarakter og enkelte detaljer er bevart. Nyere bygningsdeler (f.eks. kledning, takteking, vinduer) og detaljer kan avvike fra den opprinnelige karakteren.
- > *Lav verdi:* Øvrige objekter. Objektet har få eller ingen eldre bygningsdeler bevart.

Miljø-/strøksverdi

Delverdien benyttes når objekter ligger i et kulturmiljø i en sammenheng med andre verneverdige/vernedede objekter, og setter andre kulturminner inn i en riktig kontekst, f.eks. som del av anlegg eller som nabobygning til et kulturminne.

Her brukes fire vurderingsnivåer:

- > *Svært høy:* Objektet er avgjørende for at naboobjekt(er) av høy verdi skal kunne fremstå i en (bygning)historisk korrekt sammenheng.
- > *Høy:* Objektet er viktig for helheten i et kulturmiljø og/eller for at naboobjekt(er) skal kunne fremstå i en kulturhistorisk korrekt sammenheng.
- > *Middels:* Objektet bidrar til at naboobjekt(er) fremstår i en kulturhistorisk korrekt sammenheng.
- > *Lav:* Øvrige objekter.

Representativitet

Noen hus er representative med hensyn til type, utførelse/arkitektur eller bruk, eller på grunn av lokal egenart. De representerer vanligvis en historisk hustype som er eller har vært vanlig på stedet.

Ved vurdering av representativitet vurderes helhet og hovedform slik bygget fremstår i dag, sammenlignet med hvordan hustypen opprinnelig så ut. Det legges vekt på hovedform, og i mindre grad detaljer. Disse omfattes av autenticitet, se over.

Her brukes tre vurderingsnivåer:

- > *Høy:* Objektet er en god representant for en bestemt type eller gruppe objekter.

- > *Middels*: Objektet hører med blant en bestemt type eller gruppe objekter, men har enkelte avvikende særtrekk.
- > *Lav*: Øvrige objekter.

Sjeldenhet

Et kulturminne kan være sjeldent når det gjelder type, utførelse/arkitektur eller bruk.

Begrepet dekker to områder: Objekter som i dag er sjeldne, men som tidligere har vært utbredte, og objekter som var sjeldne på det tidspunkt de ble oppført.

Her brukes fire vurderingsnivåer:

- > *Svært høy*: Objektet er sjeldent i nasjonal eller regional sammenheng.
- > *Høy*: Objektet er sjeldent i lokal sammenheng.
- > *Middels*: Objektet er noe sjeldent i kommunal/lokal sammenheng.
- > *Lav*: Øvrige objekter.

Kunstnerisk eller arkitektonisk utførelse

Noen objekter utmerker seg ved å ha spesielt høy arkitektonisk, kunstnerisk eller håndverksmessig kvalitet.

- > *Svært høy verdi*: Objekter med svært høy arkitektonisk, kunstnerisk eller håndverksmessig kvalitet, på nivå med fremragende nasjonale og regionale byggverk fra den aktuelle perioden.
- > *Høy*: Objekter med høy arkitektonisk, kunstnerisk eller håndverksmessig kvalitet, og som hører med blant de beste eksempler på lokal arkitektur fra den aktuelle perioden.
- > *Middels*: Objekter som skiller seg ut fra vanlig, god byggeskikk med fasader og/eller utførelse som har høyere kvalitet enn det som var vanlig.
- > *Lav*: Øvrige objekter.

Identitet og/eller symbolverdi

Enkelte objekter vekker minner og representerer referanser for større grupper av mennesker, eller de markerer tilhørighet til et område (f.eks. skoler, kirker og andre forsamlingslokaler).

Her brukes fire vurderingsnivåer:

- > *Svært høy*: Objekter som gjennom sin posisjon i lokalsamfunnet er "allmannseie", eller som har stor identitetsbetydning på nasjonalt eller regionalt nivå.
- > *Høy*: Objekter som er en viktig del av lokalsamfunnets identitet.
- > *Middels*: Objekter som har en viss symbol- eller identitetsverdi for lokalbefolkningen.
- > *Lav*: Øvrige objekter.

Historisk og/ eller pedagogisk betydning

Noen bygninger representere faser, virksomheter, hendelser eller begivenheter som har særlig betydning for historien. De kan også dokumentere viktige sider ved lokal byggeskikk, eller være knyttet til personer, ulike samfunnslag eller etniske grupper som er viktige i den lokale historiefortellingen.

Her brukes fire vurderingsnivåer:

- > *Svært høy*: Objekter av stor nasjonal eller regional betydning.
- > *Høy*: Objekter av stor lokal betydning.
- > *Middels*: Objekter av en viss lokal betydning.
- > *Lav*: Øvrige objekter.

1.3. Samlet vurdering av verneverdi for bygninger

Delverdiene gir et inntrykk av hva som vektlegges i den totale vurderingen av objektet.

De åtte delverdiene vektlegges ulikt. En kan derfor ikke "summere" verdien av de enkelte delverdiene for å beregne en samlet vurdering. De er likevel nyttige for å sikre at alle forhold ved objektet er vurdert.

Samlet verneverdi bruker fire vurderingsnivåer:

- > *Svært høy*: Dette er "umistelige" kulturminner, objekter som er svært viktige i et lokalt og regionalt perspektiv. Gruppen omfatter de viktigste kulturminnene, bygg og anlegg som er "udiskutable" verneobjekter, og som dokumenterer kommunens eller nærområdets historiske identitet og utvikling.
- > *Høy*: Kulturminner som er viktige for lokal identitet, og/eller som har en egenverdi uavhengig av plassering og miljø. Dette er kulturminner som er viktige for å bevare et representativt utvalg av lokale kulturminner.

- > *Middels (verneverdig i miljø):* Benyttes på enkeltobjekter som inngår i et kulturmiljø. Dette er kulturminner som hver for seg ikke er spesielt interessante eller verdifulle, men som er viktige for å bevare helheten i et verneverdig miljø. Disse kulturminnene er i mange tilfeller endret ved ombygging, påbygging og tilbygging. Gruppen omfatter også bygninger som er tilbakeført til et tidligere utseende, men hvor fasadene er totalt fornyet. Videre omfattes også enkelte objekter med høy alder, og hvor laftekjernen(e) eller deler av det opprinnelige bygget kan være intakt bak nyere kledninger.
- > *Lav:* Bygninger som har lav verneverdi.

2. Kilder

- > Veileder fra Buskerud fylkeskommune (2019): «Digitalt registreringsverktøy for kulturminneregistrering – kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer»

